

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

УДК 631.162:331.2:631.11

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

О. М. Галицький, к.е.н., доцент

В. Г. Кожемякіна, асистент

А. О. Домусчи, магістр

Одеський державний аграрний університет

У цій статті розглянуто особливості бухгалтерського обліку розрахунків за виплатами працівникам, а також утримань, які здійснюються, та нарахування відпусток і відображення їх в обліку.

Ключові слова: облік розрахунків з оплати праці, утримання із заробітної плати, єдиний соціальний внесок, соціальна пільга, тимчасова непрацездатність, відпустка.

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання, правильність здійснення нарахування заробітної плати і утримань з неї, а також ведення бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці вимагає постійного контролю з боку бухгалтера, у зв'язку з постійною зміною нормативної і документальної бази на підприємствах і в організаціях України. Тому для правильного відображення в бухгалтерському обліку операцій з оплати праці потрібно постійно стежити та дотримуватись цих змін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок в розробку теоретико-методологічних аспектів проблем організації обліку праці та її оплати зробили такі українські вчені, як А.Батура, Д.Богиня, М.Калина, В.Карпенко, М.Кім, Т.Кір'ян, А.Колот, Г.Куліков, В.Лагутін, В.Липов, Л.Лисогір, В.Нижник, В.Новіков, О.Новікова, Н.Павловська, І.Петрова, М.Семикіна, С.Тютюнникова, М.Шаповал, Л.Шевченко та інші, а також російські дослідники Л.Абалкін, Н.Вишневська, Г.Дублянська, В.Куліков, Д.Львов, Р.Капелюшников, А.Соболевська, Р. Яковлев та інші. Проте постійна зміна нормативної бази в сучасних умовах господарювання, а особливо в аграрних підприємствах потребують подальшого дослідження цього питання.

Постановка завдання. На основі проведеного дослідження можна сформулювати його завдання, яке полягає в розкритті сутності методики та організації обліку розрахунків за виплатами працівникам.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основними аспектами організації бухгалтерського обліку розрахунків за виплатами працівникам є узагальнення інформації про розрахунки з персоналом, який відноситься як до облікового, так і до не облікового складу підприємства, – з оплати праці (за всіма видами заробітної плати, премій, допомоги тощо), а також розрахунки за неоподатковану персоналом у встановлений термін суму з оплати праці (розрахунки з депонентами) [1].

Узагальнення інформації про розрахунки з

персоналом з оплати праці (за всіма видами заробітної плати, премій, допомоги тощо), а також про неоподатковану персоналом у встановлений термін суму заборгованості з оплати праці (розрахунки з депонентами) ведеться на рахунку 66 «Розрахунки з оплати праці», який має субрахунки:

- 661 «Розрахунки за заробітною платою»;
- 662 «Розрахунки з депонентами»;
- 663 «Розрахунки за іншими виплатами».

За кредитом рахунку 66 «Розрахунки з оплати праці» відображаються нарахована працівникам підприємства основна і додаткова заробітна плата, премії, допомога за тимчасовою непрацездатністю, інші нарахування, за дебетом – виплати заробітної плати, премій, допомоги тощо, а також суми утриманих податків, платежів за виконавчими документами, вартість одержаних матеріалів, продукції та товарів в рахунок заробітної плати та інші утримання із сум оплати праці персоналу.

Нараховані, але не виплачені персоналом у встановлений строк суми з оплати праці відображаються за дебетом субрахунку 661 «Розрахунки за заробітною платою» та кредитом субрахунку 662 «Розрахунки з депонентами», а розрахунки за лікарнями листками на субрахунку 663 «Розрахунки за іншими виплатами».

Сума заробітної плати, що підлягає до виплати працівнику, відображається у розрахунковій або розрахунково-платіжній відомості, де зазначаються:

- сума нарахованої заробітної плати;
- надбавки та доплати;
- нарахування відпускних та за листком тимчасової непрацездатності;
- утримання із заробітної плати.

Утримання із заробітної плати здійснюються у відповідності до чинного законодавства. При кожній виплаті заробітної плати загальний розмір усіх відрахувань не повинен перевищувати двадцяти відсотків, а у випадках, передбачених законодавством, – п'ятдесяти відсотків заробітної плати, що належить до виплати працівникам.

У досліджуваному підприємстві СВК «Дружба» із заробітної плати працівників утримується сума єдиного соціального внеску, який складає 3,6% від суми нарахованої заробітної плати (п.7 ч.1 ст.8 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» №2464-VI від 08.07.2010 [8]) та податок з доходів фізичних осіб, який складає 15% від суми нарахованої заробітної плати, зменшеної на суму єдиного внеску на загальнообов'язкове соціальне страхування та податкової соціальної пільги (п.164.6 Податкового кодексу). Також на підприємстві здійснюють нарахування на фонд оплати праці 36,76%, в залежності від класу професійного ризику виробництва (п.5 ст.8 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» №2464-VI від 08.07.2010).

Відповідно до п.164.6 ст.164 Податкового кодексу «Під час нарахування доходів у формі заробітної плати база оподаткування визначається як нарахована заробітна плата, зменшена на суму єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, страхових внесків до Накопичувального фонду, а у випадках, передбачених законом, – обов'язкових страхових внесків до недержавного пенсійного фонду, які відповідно до закону сплачуються за рахунок заробітної плати працівника, а також на суму податкової соціальної пільги за її наявності».

Види соціальних пільг:

– звичайна = 100% мінімальної заробітної плати станом на 1 січня податкового року. У 2013 році ця сума становить 730,50 грн. (50% від 1147 грн.). Використовується для будь-якого платника податку, дохід якого не перевищує 1610 грн. Звичайна ПСП застосовується платником податку, який утримує 2-ох дітей віком до 18 років у розрахунку на кожну таку дитину;

– підвищена = 150% до доходу платника податку. У 2013 році це 860,25 грн. Застосовується до одинокої матері, батька, вдови, вдівця, опікуна у розрахунку на кожну дитину до 18 років;

особа, яка утримує дитину-інваліда до 18 років; особа, віднесена до першої або другої категорії, осіб, які потерпіли внаслідок Чорнобильської катастрофи;

– подвійна = 200% (це пільга у розмірі 1147 грн.) застосовують до місячного оподаткованого доходу найменш працездатної на сьогодні групи платників податку [7].

Допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю обчислюється, виходячи із загального стажу роботи працівника в розмірах, які визначаються залежно від загального трудового стажу працівника:

– 60% середньої заробітної плати працівників з трудовим стажем до 5 років;

– 80% середньої заробітної плати працівників з трудовим стажем від 5 до 8 років;

– 100% середньої заробітної плати працівників за дотриманням таких вимог: трудове каліцтво або травми, що визнаються виробничими [13].

Суми допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю визначаються шляхом множення середньоденної заробітної плати за попередні шість місяців (або фактично відпрацьований час) на кількість робочих днів, а у випадках, передбачених законодавством, – на число календарних днів, пропущених у період непрацездатності, та на відсоток, визначений на підставі загального трудового стажу працівника.

Кожен громадянин України, який перебуває у трудових відносинах з підприємствами, організаціями, установами, має право на відпустку.

Відпустка – це тимчасове звільнення від роботи для відпочинку, право на відпустку не залежить від місця роботи, форми власності підприємства, посади, системи оплати праці, тривалості та періодичності робочого часу, терміну трудового договору [4].

Законом України «Про відпустки» встановлені види відпусток, що відображені на рисунку 1.

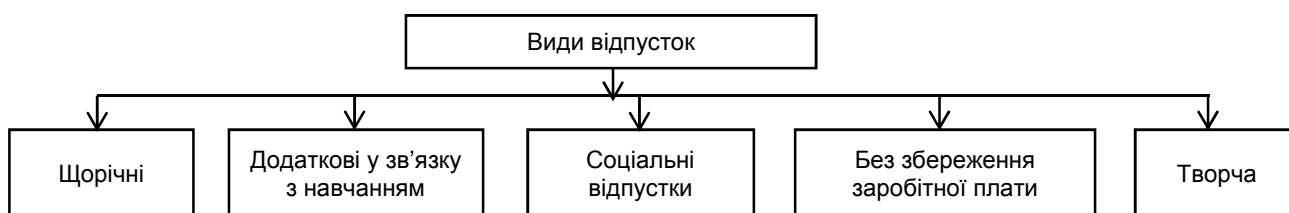

Рис. 1. Класифікація відпусток

Обчислення суми відпускних здійснюється наступним порядком:

- 1) розраховується середньоденна заробітна плата;
- 2) встановлюється тривалість відпустки в календарних днях;
- 3) обчислюється сума відпускних.

Порядок обчислення середньоденної заробітної плати наступний:

бітної плати наступний:

$$\text{СДЗП} = \text{ЗП} / \text{КДР} * \text{КДВ},$$

де СДЗП — середньоденна заробітна плата;

ЗП — заробітна плата за останні 12 місяців перед наданням відпустки або за менший фактично відпрацьований період;

КДР — кількість календарних днів року (за

виключенням 10 святкових і неробочих днів, встановлених законодавством);

КДВ — число календарних днів відпустки.

Щорічні відпустки, на прохання працівників на підприємстві, поділяють на частини будь-якої тривалості за умови, якщо основна безперервна частина складатиме не менше 14 календарних днів.

Невикористана частина щорічних відпусток працівникові надається, як правило, до кінця робочого року, але не пізніше 12 місяців після закінчення робочого року, за який надається відпустка.

Для оперативного контролю за наданням відпусток за робочий рік та їх обліку в СВК «Дружба» ведеться Журнал обліку відпусток.

В господарстві, перед початком року складається графік відпусток. Проект його готує відділ кадрів, який попередньо погоджує з керівниками підрозділів. Графік відпусток погоджується і затверджується керівником підприємства і доводиться до відома кожного працівника підприємства.

З метою рівномірного розподілу витрат на виплату відпусток протягом звітного періоду на

підприємствах створюються резервний фонд на виплату відпусток.

Резерв виплати відпусток створюється шляхом щомісячного його нарахування за нормативом від фактичних витрат на оплату праці, яка враховується при розрахунку середнього заробітку. Нормативи відрахувань до резерву оплати відпусток кожне підприємство розраховує самостійно. При цьому враховується зарплата, яка включається до розрахунку середнього заробітку за рік, і відрахування на соціальні заходи [11].

Висновки з проведеного дослідження.

Отже, на основі проведеного дослідження можна зробити висновки про те, що від організації обліку праці та її оплати на підприємстві значною мірою залежить якість, правдивість, своєчасність, справедливості і повнота розрахунків з персоналом з оплати праці та розрахунків з державою за відповідними податками та платежами.

Організація обліку праці та її плати на підприємстві має в повній мірі сприяти підвищенню продуктивності праці, повному використанню робочого часу і, в свою чергу, правильному обчисленню чисельності працівників для обліку заробітної плати з метою оподаткування.

Список використаної літератури:

1. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. 5-е вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2006. – С.171 – 190.
2. Голов С.Ф., В. М. Костюченко, І. Ю. Кравченко, Г. А. Ямборко Фінансовий облік: Підручник. – К.: Лібра, 2005 р., – стр. 456 – 464.
3. Кодекс законів про працю від 10.12.1971 №322-VIII.
4. Краснокутська Л. Розрахунки та оподаткування відпускних//Бухгалтерський облік і аудит, №7, 2009. – 38 с.
5. Лист Міністерства праці та соціальної політики України від09.12.2010 р. N 912/13/155-10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.profiwins.com.ua>
6. Пантелійчук Л. Про особливості відображення на рахунках бухгалтерського обліку рахунків за виплатами працівникам. // Праця і зарплата. – 2008р. №9. с.17-21.
7. Податковий кодекс України від 02.12.2010р. № 2755- VI.
8. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 №2464-VI, зі змінами та доповненнями[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
9. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР, зі змінами і доповненнями//<http://zakon.rada.gov.ua>
10. Семенов Г.А., Андрущенко Л.О. Організація обліку розрахунків з персоналом з оплати праці. – 2009р.
11. Стельмащук А.М., Смоленюк П.С. Бухгалтерський облік: Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 528 с.
12. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. – К.: Знання, 2004. – 447с.
13. Юрчук Н.П. Складові методології обліку праці та її оплати в сільськогосподарських підприємствах. – Вісник Сумського національного аграрного університету. №1. – 2012р.

Галицкий А.Н., Кожемякина В.Г., Домусчы А.А. Особенности учета заработной платы на сельскохозяйственных предприятиях

В этой статье рассмотрены особенности бухгалтерского учета расчетов по выплатам работникам, а также удержаний, которые осуществляются, и начисления отпусков и отражения их в учете.

Ключевые слова: *учет расчетов по оплате труда, удержания из заработной платы, единый социальный взнос, социальная льгота, временная нетрудоспособность, отпуск.*

Galician A.M., Kozhemyakin V.G., Domuschy A.O. Features of payroll on farms

In this article the peculiarities of accounting calculations in employee benefits and deductions that are made, and the accrual of vacation and recognition.

Keywords: *accounting calculations in employee benefits, deduction from wages, a single social contribution, social benefits, temporary disability, vacation.*

Дата надходження до редакції: 16.02.2015

Рецензент: д.е.н., професор Олійник О.В.

УДК 338.43:519.8

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ЗЕРНА ТА ЗЕРНОБОБОВИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ МЕТОДОМ DEA

Я. В. Долгіх, к.е.н, доцент Сумський національний аграрний університет

Методом DEA оцінюється ефективність виробництва зерна та зернобобових культур сільськогосподарськими підприємствами регіонів України.

Ключові слова: *технічна ефективність, чиста технічна ефективність, масштабна ефективність, метод DEA, сільськогосподарське виробництво, зернові та зернобобові культури.*

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Оцінка ефективності виробництва є важливим напрямком управління виробництвом сільськогосподарської продукції в Україні.

Згідно [1], ефективність виробництва визначається як відношення економічного результату виробничої діяльності до витрат факторів виробництва. На практиці, при оцінці економічної ефективності сільськогосподарських підприємств в Україні застосовуються такі показники, як прибуток, рентабельність, а також частинні показники використання окремих ресурсів (капіталу, праці та інші): капіталовіддача, капіталомісткість, трудомісткість, продуктивність праці, енергоємність, еколого - ефективність та інші. Велика кількість таких показників ускладнює отримання однозначної оцінки ефективності виробничої діяльності.

Американський вчений М. Дж. Фаррел [2], базуючись на працях Ж. Дібрю, Т. Кумпанса, розробив власну теорію оцінки економічної ефективності – теорію фронтів. Згідно теорії фронтів, для кожного господарюючого суб'єкта будується теоретична межа виробничих можливостей, яка називається ефективною межею (ефективним фронтом). Якщо виробнича діяльність господарюючого суб'єкту являє собою процес перетворення множини вхідних параметрів у єдиний вихідний, то ефективний фронт являє собою виробничу функцію (максимально можливий випуск продукції за заданих величинах вхідних величин). Якщо в просторі вхідних-вихідних величин точка, що відповідає суб'єкту, знаходиться на ефективній межі, то його діяльність є 100 відсотків ефективною. Якщо точка знаходиться не на ефективній межі, то суб'єкт є неефективним. Мірою неефективності є величина відносної відстані точки від ефективної межі. Для оцінки економічної ефективності М. Фаррелл запропонував фіксувати один з векторів вхідних або вихідних величин, а другий змінювати пропор-

ційно деякому коефіцієнту (показнику ефективності) до досягнення ефективної поверхні. А. Чарнс, В. Купер, Е. Роудс [3] звели задачу визначення економічної ефективності до розв'язання задачі лінійного програмування. Запропонований метод отримав назву Data Envelopment Analysis (DEA). У підході DEA методом лінійного програмування в багатовимірному просторі вхідних і вихідних даних будується кусочно-лінійна поверхня, що огинає емпіричні дані та апроксимує ефективну межу. Об'єкти, що знаходяться на межі, мають ефективність рівну одиниці, а ефективність решти об'єктів визначається за їх відносної відстані від межі.

Метод DEA дозволяє виявити ефективно працюючі господарюючі суб'єкти. Тому використання методу DEA для оцінки ефективності виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції в Україні є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Існує великий перелік монографій, періодичних видань, що присвячені теорії і практиці застосування методу DEA у різних галузях економіки. Бібліографія більш ніж 1400 робіт по застосуванню методу DEA наведена в роботі [4]. Однак питання застосування методу DEA для оцінювання ефективності виробництва та реалізації зерна та зернобобових культур в Україні вивчені не в повній мірі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Ціль статті полягає у оцінюванні ефективності виробництва та реалізації зерна і зернобобових культур в Україні методом DEA.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Розглянемо основні положення методу DEA. Представимо господарюючий суб'єкт си-